

Katz Mózes

Ez a kép rólam készült 1943-ban, Huszton. A házunk romjai között találtam meg a háború után, amikor visszajöttem a koncentrációs táborból. Elsőszülött voltam. 1925. december huszonötödikén születtem, de a születési anyakönyvi kivonatomban 1926 szerepel a születési évként. A zsidó nevem Mose, a cseh születési anyakönyvi kivonatomba Mózes van írva, így is hívtak egész

életemben. Én is, mint az összes zsidó fiú Királyházán a héderbe jártam. A lányok nem jártak a héderbe. Hatévesen adtak minket a héderbe, és azzal egy időben elkezdtük az általános iskolát is. Az iskolában reggel kilenc órakor kezdődött a tanítás. Hajnalban, reggel hatra mentünk a héderbe. Ez azért télen igencsak nehéz volt, amikor az utcán még sötét volt. Nyolc óráig voltunk a héderben, akkor a melamed hazaengedett minket, hogy megreggelizzünk, és már rohantunk is az iskolába. Délig tanultunk ott, aztán hazamentünk enni, és megint a héder. Már sötétedett, amikor a héderből hazaértünk. A héderben csak hébert tanultunk, meg a Tórát. A Tórát héberül kellett olvasni, és le kellett fordítani jiddisre. Az iskolában pedig azokat a tantárgyakat tanultuk, amiket egy normális általános iskolában tanítanak. A tanárok az iskolában tudták, hogy minket nagyon leterhel a héder, azon voltak, hogy semmit se adjanak föl otthonra, és minél több dolgot át tudjunk venni az órákon. A lánytestvéreim és az öcsém is ebbe az iskolába jártak. Az iskolában mindenféle nációhoz tartozó gyerekek voltak: zsidók, magyarok, csehek, ukránok. És soha nem tapasztaltam semmiféle antiszemitizmust, sem a társaim, sem a tanárok részéről. Tizenhárom éves koromig tanultam az iskolában és a héderben. Amikor betöltöttem a tizenharmadik évemet, bár micvóm volt. A születésnapomra következő szombati napon a zsinagógában fölhívtak a Tórához. Erre a napra új öltönyt kaptam, ez volt életem első öltönye. A melameddel fölkészültünk a Tóra-szakaszból, én pedig elolvastam, és az imát is végigolvastam. Azzal kész is, semmilyen vacsorát nem rendeztek, semmi ünneplés nem volt. A születésnapot sem tartottuk meg soha. Így hát leéltem hetvenhét évet, és egyszer sem ünnepeltem meg a saját születésnapomat. Nálunk ez nem volt szokás. 1941-ben apámat elvitték egy magyar munkaszolgálatos zászlóaljba. Akkor már a zsidókat nem hívták be normál katonai szolgálatra, csak a munkaszolgálatos zászlóaljakhoz. Miután apám elment, félbe kellett hagynom az iskolát, segíteni kellett anyámnak [1941-ben 15 éves volt, tehát már nem általános iskolába járt. Nem tudni, milyen iskolát kellett félbehagynia. -- A szerk.]. Mielőtt apám elment munkaszolgálatra, megbeszélte egy öreg zsidóval, hogy elmegy majd a lovakkal a fűrészüzembe, anyám meg kifizeti a bejövő összegből. Korán reggel befogtuk a lovakat, és vártunk, amíg vissza nem hozta őket. Aztán történt egyszer, hogy az anyámmal befogtuk a lovakat, egész reggel vártuk, de nem jött. Anyám már vissza akarta vezetni őket az istállóba és megetetni, engem pedig el akart küldeni az öreghez, hogy megtudjam, mi történt, miért nem jött. De én a szünidő alatt már segítettem apámnak, és ismertem már ezt a munkát. Azt mondtam anyámnak, hogy magam megyek a lovakkal. Ez volt az én első önálló munkanapom, és ettől kezdve én magam jártam el a lovakkal. Megérkeztem a fűrészüzemhez. Igyekeztem minél korábban odaérni, mert különben sokáig kellett várnom a sorban a berakodásra. Aki előbb ért oda, annak előbb adtak. A brigádvezető odavezetett a farakásokhoz, és megmondta, mennyi deszkát kell elvinni. Rakodómunkás nem volt. Két és fél köbméter bükkfadeszkát kellett elvinni a vállamon a rakástól a szekérig, azután fölmászni a szekérre, és akkurátusan elfektetni őket. Királyháza olyan harminc kilométerre volt. Visszaúton már nem a szekérre ültem, de a lovaknak még így is nehéz volt. A szekér mellett mentem, és kantárszáron vezettem a lovakat. Természetesen könnyebb lett volna mennem, ha a szekérrúdba kapaszkodom, de túl kicsi voltam hozzá, és nem tudtam volna megtartani a lovakat. Az út egy részét az országúton tettük meg, úgy könnyebb volt. De aztán néhányszor át kellett menni a keskeny nyomtávú vasútvonalon, és a lovak elakadtak. Eljöttem Izába, ami öt kilométerre van Királyházától, otthagytam a szekeret, a lovakat pedig hazavezettem. Éjszaka két-három óra körül értünk haza. Anyám adott vacsorát, és kiment az istállóba, levenni a lovakról a szerszámot, megetetni, megitatni őket. Másnap reggel is nagyon korán keltem, mert el kellett menni a lovakkal Izába, befogni őket a szekérbe, és elmenni Husztig. Huszton megint a berakodás következett, berakodtunk a vagonba vagy a raktárba, ahová mondták. Hát mit mondjak, nagyon nyomorúságosan éltünk! De vidáman, mert mindegyikünk tarthatta a szombatot, az

ünnepeket, és nem volt semmiféle vallástilalom.